

KÁPOLNAI IVÁN: MÓRICZ MIKLÓS

HORVÁTH Gergely Krisztián

ELTE TáTK, Történeti Szociológia Tanszék
1117 Budapest, Pázmány P. sétány 1/a.; e-mail: hktm@freemail.hu

Kápolnai Iván: Móricz Miklós. *Egy statisztikus, irodalomtudós, szerkesztő, nyomdász, gazdaság- és társadalomkutató életműve*. Történeti statisztikai tanulmányok 11. Budapest: KSH Könyvtár, 2008.

Kápolnai Iván a hazai statisztika és társadalomtudomány adósságaiból jókora szeletet törlesztett, amikor felvállalta Móricz Miklós életművének napvilágra hozását, megismertetését. A 20. századból talán nincs még egy olyan tudósunk, aki ennyire aktívan, sokoldalúan és színvonalasan élt volna hivatásának, s akinek munkássága ennyire gyorsan – részben már életében – feledésbe merült. Kápolnai Iván könyve ezért több egy pusztá életrajznál, a szerző lendületes stílusa, választékos írásmódja mögött mindvégig felsejlik az az öröm, amit egy váratlanul fellelt kincs felett érzünk. Móricz Miklós életművének feldolgozása és hasznosítása, eredményeinek integrálása a mai tudományosságba immár a történeti kutatások feladata. Ehhez ad lámpást Kápolnai Iván könyve, fogódzókhoz segítve a kutatót.

A kötetet Gazda István, a Magyar Tudománytörténeti Intézet igazgatója, a kötet sajtó alá rendezőjének előszava nyitja. (Tudomásom szerint eredetileg az ő kiadványukként látott volna napvilágot e munka, sőt, honlapjukon jelenleg is – 2009.09.25 – a KSH-val közös kiadványként szerepel a könyv.) A könyv három nagyobb részből áll: az életrajzi áttekintést (7–86. o.) követően a szerző tematikus rendben is bemutatja Móricz Miklós munkásságát (87–144. o.), majd egy bibliográfia zárja azt (145–159. o.).

Móricz – amint azt már az alcím is jelzi – egyaránt otthon volt a gazdaság- és társadalomelemzésben, s tárgyához egyformán magas színvonalon közelített akár a jog, akár a statisztika, akár a demográfia, vagy éppen a közgazdaságtan, a társadalom- és irodalomtörténet irányából. Sokoldalú személyiségéhez a talán ezermester édesapjától örökölt, a multidiszciplinaritásban egy magasabb szinten is tetet öltő tehetségen túl kiváló szervezőképesség, vállalkozó- és feltalálói szellem is társult. Lapszerkesztőként, hírlapíróként, nyomdatulajdonosként és újtások sorát bevezető nyomdászként életének számtalan részlete jelenleg még kevésbé ismert. A *Brassói Lapok* '20-as évekbeni szerkesztése, majd az 1933-ban piaci alapon beindított *Statisztikai Tudósító* és a mindezek mellett kifejtett tudományos tevékenység a hatalmas munkabírás mellett rendkívüli önfejelemről és koncentrációképességről tanúskodnak. Móricz Miklós kivételes személyiség volt. Életműve nagyságára és annak későbbi sorsára gondolva óhatatlanul is Bél Mátyás alakja sejlik fel előttem, remélve ugyanakkor, hogy esetében nem nyúlunk el több évszázadra a feltárás állomásai.

Ami a jelenben friss statisztikai adat, kurrens gazdasági elemzés vagy éppen a népesség jövőbeni alakulására vonatkozó prognózis, az pár évtized múltán már kevesek vagy éppen senki által sem ismert, felfedezésre váró forrás lesz. Hacsak nem valami nagyobb sorozatban látott napvilágot az adott írás, sorsa óhatatlanul is a feledés lesz. Áttekintve az elmúlt tíz évben megjelent egyetemi tankönyveket, a két világháború közötti időszakot tárgyaló néhány fontosabb kiadványt, gazdaságtörténeti tárgyú tanulmányt és a történeti demográfia legfontosabb fórumát, igazolást nyer az előbbi megállapítás. Móricz Miklós létezéséről egyesek ugyan tudnak, ugyanakkor már távolról sem lenne igaz az az állítás, hogy műveivel jelen van tudományos életünkben. Mindössze a *Statisztikai Közlemények* 64. kötetében Budapest társadalmáról írott tanulmánya hivatkozott jobban, ezen túlmenően fehér holló számba megy nevének felbukkanása. A KSH Levéltára által Móricz Miklós kéziratos hagyatékából 2003-2004-ben közzétett kétkötetes válogatás – közte eredeti terjedelmében a Pápai Béla mint lektor által példátlan módon plagizált, 1963-ban megjelent *Magyarország népe a rendiségből való kiemelkedés korában* c. könyvfejezet is – már jelentős lépés volt az 1945 után méltatlanul mellőzött szakember rehabilitálásában, tapasztalataim szerint azonban e kezdeményezés kellő visszhang nélkül maradt történeti körökben. Kápolnai Iván jelen munkája és a függelékében közölt bibliográfia remélhetőleg még inkább hozzásegít Móricz Miklós műveinek újbóli felfedezéséhez. Kitűnő kiegészítő segédlet még ehhez a *Statisztikai Tudósító* (STUD) Pakot Levente által összeállított, 2004-ben szintén a KSH Levéltára által megjelentetett repertórium. Kevésbé ismert, hogy e statisztikai napilap cikkeit jelentős részben ő maga írta, amelynek anyaga mára kiváló társadalom- és gazdaságtörténeti forrásbázissá érett.

Az életrajzírás feladatát Kápolnai Iván kiválóan oldotta meg, az ilyenkor elkerülhetetlen ismétlődések, visszautalások ellenére egyszer sem ismétli önmagát, a hangsúlyok, a nézőpont áthelyezésével mindig egy addig még nem érintett oldalát villantja fel Móricz életművének. Míg más, hasonló céllal írt munkáknál nem egyszer volt az az érzésem, hogy az adott személy műveinek tételes bemutatása során a mű unalomba fullad, addig most olvasás közben csak Móricz Miklós személye iránti kíváncsiságom, sokoldalúsága feletti meglepetésem lett egyre nagyobb, ami mindenképpen Kápolnai Iván érdeme.

IRODALOM

Móricz M. (2003-2004): *Válogatott tanulmányok I-II*. Szerk.: Jeney A-né. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal Levéltára.

Pápai B. (1963): *Magyarország népe a feudalizmus megerősödése és bomlása idején (1711–1867)*. In Kovacsics J. szerk.: *Magyarország történeti demográfiája*. Budapest: KJK, 143–220.

STUD. *Statisztikai Tudósító. 1933–1944. Repertórium I–II*. (2004) Összeáll. és bev. Pakot L. Budapest: KSH Levéltára.